

Duma i Szacunek

ZASADY ORAZ DOBRE PRAKTYKI POSTĘPOWANIA
WOBEC POLSKICH SYMBOLI PAŃSTWOWYCH

Duma i Szacunek

ZASADY ORAZ DOBRE PRAKTYKI POSTĘPOWANIA
WOBEC POLSKICH SYMBOLI PAŃSTWOWYCH

Warszawa 2015

Słowo wstępne Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowni Państwo!

Biało-czerwona flaga, godło z Białym Orłem w koronie i „Mazurek Dąbrowskiego” – to symbole naszej państwowości. To najważniejsze znaki, wokół których gromadzi się wspólnota obywateli Rzeczypospolitej i które wyrażają naszą tożsamość. Kiedy podczas państwowych świąt czy innych doniosłych wydarzeń w życiu naszej polskiej zbiorowości chcemy w sposób szczególny poczuć łączącą nas więź, odwołujemy się właśnie do tych symboli. Dla nas, Polaków, są one wyjątkowo cenne. Niejeden raz w historii płaciliśmy wysoką cenę za przywiązanie do tych znaków naszej suwerenności. Bywały one zakazywane przez zaborców i okupantów, bywały deformowane i pozbawiane istotnych atrybutów w myśl narzuconej ideologii. Jednak Polacy zawsze pozostawali im wierni i właśnie skupiając się wokół tych symboli upominali się o swoje prawa i wolność. Wiedzieli, że właśnie w nich wyraża się Polska.

Dlatego nie było przypadkiem, że już w kilka lat po odzyskaniu upragnionej niepodległości, w II Rzeczypospolitej opracowane zostały zasady ceremoniału państwowego i protokołu dyplomatycznego. Były one

wyrazem najlepszych tradycji polskiej sztuki dyplomacji i reguł etykiety wywodzących się z dziejów Rzeczypospolitej. Dokument ten opracowany został niezwykle szczegółowo, precyzując zasady zachowania w najróżniejszych oficjalnych sytuacjach.

Takie reguły są potrzebne, bo dzięki nim nasze wspólne wyrażanie uczuć patriotycznych staje się bardziej świadome i dojrzałe. Dlatego też pragnę oddać w Państwa ręce nowe, współczesne opracowanie, które jest zbiorem wskazówek pomagających nam wszystkim posługiwać się symbolami państwowymi we właściwy i godny sposób.

Publikacja ta zawiera zarówno zasady obchodzenia się ze znakami państwowymi, jak i krótką historię powstania i kształtowania się naszych najważniejszych symboli. Pozwala ona wyjaśnić ewentualne wątpliwości i upewnić się, czy w należyty sposób eksponujemy oraz oddajemy honory naszym barwom narodowym i godłu, a także czy zachowujemy odpowiednie reguły podczas wykonywania hymnu. Nie bagatelizujmy tego ceremoniału. Skrupulatne stosowanie się do niego, jak pokazuje przykład innych znaczących krajów o ugruntowanej tradycji państwowej, jest także wyrazem szacunku wobec własnej tożsamości i nie kłóci się z nowoczesnym pojmowaniem patriotyzmu.

Liczę, że to niewielkie, ale jakże potrzebne opracowanie trafi nie tylko do urzędów i publicznych instytucji, lecz spotka się również z zainteresowaniem zwykłego odbiorcy, dotrze do polskich rodzin i domów. Obserwujemy przecież, z jaką dumą, ale i spontaniczną radością manifestują przywiązanie do swoich barw narodowych Amerykanie, Szwajcarzy czy mieszkańcy krajów skandynawskich. Cieszę się, że i w Polsce taka postawa wobec własnych symboli państwowych staje się czymś coraz bardziej powszechnym i naturalnym. Że zaczynają nam one towarzyszyć nie tylko w chwilach dramatycznych czy wyjątkowo podniosłych, ale także tam, gdzie chcemy po prostu wyrazić naszą przynależność do polskiej wspólnoty i łączące nas dobre uczucia. Mam nadzieję, że ta publikacja wpisze się w tę pozytywną modę na patriotyzm – patriotyzm nowoczesny, radosny i twórczy.

Bronisław Komorowski
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Symbole Rzeczypospolitej Polskiej w prawie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Art. 28.

1. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu.
2. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony.
3. Hymnem Rzeczypospolitej Polskiej jest Mazurek Dąbrowskiego.
4. Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ochronie prawnej.

Ustawa

z dnia 31 stycznia 1980 r.

o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej
oraz o pieczęciach państwowych (z późniejszymi zmianami)

- Art. 1. Orzeł biały, biało-czerwone barwy i „Mazurek Dąbrowskiego” są symbolami Rzeczypospolitej Polskiej.
- Art. 2. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy.
- Art. 4. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony, ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach tej samej szerokości, z których górny jest koloru białego, a dolny koloru czerwonego.
- Art. 6. Flagą państwową Rzeczypospolitej Polskiej jest prostokątny płat tkaniny o barwach Rzeczypospolitej Polskiej, umieszczony na maszcie.
- Art. 12. Hymnem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej jest „Mazurek Dąbrowskiego”.

Zasady ogólne

- Każdy obywatel może eksponować symbole państwowe, manifestując w ten sposób tożsamość narodową oraz przywiązanie do swojego państwa.
- Symbole Rzeczypospolitej Polskiej należy zawsze otaczać szacunkiem. Jest to zarówno prawo, jak i obowiązek wszystkich obywateli, a także organów państwowych, instytucji oraz organizacji. Ochronę prawną symboli RP gwarantuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.
- Należy dbać, aby symbole Rzeczypospolitej Polskiej umieszczane były zawsze w godnym i honorowym miejscu, a także uprzywilejowanym względem symboli innych państw oraz innych znaków.
- Symbole RP można przedstawiać w formie artystycznych interpretacji. Interpretacje nie mogą jednak ujmować im godności oraz być traktowane jako oficjalnie reprezentujące państwo polskie.
- Wizerunki symboli państwowych, używane przez instytucje reprezentujące państwo polskie, muszą odpowiadać wzorom określonym w Ustawie z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz Pieczęciach państwowych (z późn. zm.).
- Symboli państwowych nie można wykorzystywać do celów komercyjnych. Nie należy umieszczać ich na przedmiotach przeznaczonych do obrotu handlowego, jak również przeznaczonych do jednorazowego lub krótkotrwałego użytku. Nie należy też używać ich wyłącznie w charakterze elementów dekoracyjnych.
- Symbole innych państw powinny być otaczane szacunkiem oraz traktowane tak, jak byśmy chcieli, aby inni traktowali nasze symbole.

Barwy narodowe

Flaga Rzeczypospolitej Polskiej

1. Flaga Rzeczypospolitej Polskiej może być eksponowana każdego dnia przez wszystkich obywateli, instytucje oraz organizacje.
2. Wywieszając flagę z okazji świąt państwowych, dajemy wyraz uhonorowania oraz obchodzenia przez nas święta.

Szacunek dla flagi

3. Z flagą Rzeczypospolitej Polskiej należy obchodzić się z szacunkiem – zarówno, gdy wywiesza się ją lub zdejmuje, jak i podczas przechowywania, gdy nie jest eksponowana.
4. Flaga powinna być zawsze zadbana. Kiedy wypłowieje lub się podrze, powinno wymienić się ją na nową.
5. Miejsce umieszczenia flagi powinno być honorowe, nieujmujące jej godności oraz zapewniające jej dobrą widoczność o każdej porze dnia i nocy.
6. Flagi państwowej nie używa się do nakrywania stołów, mównic czy pojazdów. Nie powinno się również nakrywać nią odsłanianych tablic lub pomników. Zamiast niej lepiej posłużyć się biało-czerwoną wstęgą.
7. Na fładze państwowej oraz jej wizerunkach nie należy umieszczać napisów ani grafik. Nie należy też mocować do niej jakichkolwiek przedmiotów.

Flaga na drzewcu oraz na maszcie

8. Najbardziej godnym sposobem eksponowania flagi jest umieszczenie jej na drzewcu lub maszcie.
9. Flaga eksponowana na drzewcu powinna powiewać oraz swobodnie opadać. Nie może jednak dotykać podłoża ani żadnej

innej płaszczyzny. Flaga nie powinna być również zawinięta ani okręcona wokół drzewca.

10. Flaga na maszcie, poza okresem żałoby narodowej, powinna zawsze powiewać na samym jego szczycie.

Podnoszenie flagi na maszt

11. Flagę na maszt wciąga się płynnym, energicznym ruchem, natomiast opuszcza powoli.
12. Podczas podnoszenia flagi państwowej na maszt osoby w jego pobliżu powinny stać, zachowując powagę i spokój. Mężczyźni w ubraniach cywilnych powinni zdjąć nakrycia głowy. Wzrok kieruje się na podnoszoną flagę.
13. Obywatele nie powinni umieszczać flagi na maszcie znajdującym się na szczycie ich domów czy innych prywatnych zabudowań. Umieszczenie takie jest oznaką, że wewnątrz budynku sprawowane są funkcje państwowe. Osoby prywatne wywieszają flagi przy wejściu do swego budynku, z okna lub na balkonie, mogą także ją podnieść na maszcie przed swym budynkiem.

Barwy RP w pionie

14. Eksponując flagę lub barwy państwowe w pionie, kolor biały powinno się umieścić po lewej stronie dla patrzącego od frontu. Kiedy flaga państwowa mocowana jest w pionie do masztu, kolor biały, jako ważniejszy, odpowiadający bieli Orła Białego, powinien znajdować się przy maszcie.

Honorowe miejsce flagi RP

15. Na terytorium Polski flaga państwowa powinna zajmować zawsze honorowe miejsce względem symboli innych państw oraz symboli innych rodzajów.

16. Przyjmuje się, że honorowym miejscem dla flagi jest prawa strona (mównicy, stołu prezydialnego, sceny lub występującej osoby) – czyli lewa strona dla patrzącego od frontu.
17. Jeżeli jest taka możliwość – flagę umieszcza się po prawej stronie wejścia do budynku, okna czy bramy wjazdowej (lewej stronie dla patrzącego od frontu).
18. Kiedy eksponowane są obok siebie flaga RP i wizerunek Orła Białego, flagę umieszcza się po prawej stronie orła (lewej stronie dla patrzącego od frontu).
19. Na pojazdach flagę RP umieszcza się po ich prawej stronie. Kiedy z oficjalnych pojazdów Rzeczypospolitej Polskiej korzystają przedstawiciele innych państw, flagę Rzeczypospolitej Polskiej umieszcza się po prawej, zaś flagę gościa po lewej stronie.

Właściwe eksponowanie wielu flag

20. Kiedy flaga RP eksponowana jest wraz z flagami innych państw, wszystkie powinny mieć ten sam rozmiar oraz być umieszczone na tej samej wysokości. Swoim umiejscowieniem nie powinny sugerować zwierzchnictwa lub wyższości jednego państwa nad pozostałymi.
21. Na jednym maszcie lub drzewcu razem z flagą Rzeczypospolitej Polskiej nie może wisieć żadna inna flaga.
22. Eksponując flagę Rzeczypospolitej Polskiej wraz z innymi flagami, należy ją wciągać na maszt lub wywieszać jako pierwszą, a opuszczać lub zdejmować jako ostatnią.
23. W razie wspólnych wystąpień polskiego przedstawiciela oraz przedstawiciela innego państwa protokół dyplomatyczny dopuszcza kurtuazyjne ustąpienie honorowej prawej strony faldze goszczonego państwa – ale tylko wewnątrz pomieszczeń.

Precedencja / kolejność flag

24. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej flaga RP ma pierwszeństwo przed każdą inną. O dalszej kolejności flag decyduje kolejność alfabetyczna państw.
25. W razie wspólnego eksponowania flag różnych rang i rodzajów stosujemy następującą kolejność:
 - flaga państwa gospodarza,
 - flaga województwa,
 - flaga powiatu,
 - flaga gminy,
 - flagi polskich służb, w tym wojskowych,
 - flaga polskich organizacji czy instytucji,
 - flaga innego państwa,
 - flaga Unii Europejskiej,
 - flaga organizacji międzynarodowej,
 - flaga okolicznościowa.
26. W razie wspólnego eksponowania (czy umieszczenia na budynku) parzystej liczby flag, flaga Rzeczypospolitej Polskiej powinna zostać umieszczona po lewej stronie dla patrzącego od frontu. Kolejne w hierarchii są flagi na lewo od niej (na prawo dla patrzącego od frontu).
27. W razie wspólnego eksponowania nieparzystej liczby flag, flaga Rzeczypospolitej Polskiej powinna zostać umieszczona pośrodku. Kolejne w hierarchii są flagi umieszczone na przemian na prawo oraz na lewo od niej.
28. Kiedy eksponujemy skrzyżowane flagi, flaga ważniejsza w hierarchii powinna znajdować się po stronie prawej (lewej dla patrzącego od frontu), zaś jej drzewce powinno być nad drzewcem drugiej flagi.

Żałoba narodowa

29. Na skutek tragicznych wydarzeń Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może ogłosić żałobę narodową. W trakcie żałoby flagi państwowe opuszcza się do połowy masztów.

Opuszczanie flagi do połowy masztu

30. Podczas żałoby flagi nieznajdujące się uprzednio na masztach powinno się wpierv podnieść na szczyt masztu, po czym powoli opuścić do jego połowy. Zdejmując flagę po zakończeniu żałoby, wciąga się ją ponownie na szczyt masztu, następnie dopiero powoli opuszcza się i zdejmuje.
31. Kiedy flaga RP eksponowana jest łącznie z flagami innych państw lub flagami innych rodzajów, na czas żałoby pozostałe flagi powinny zostać zdjęte z masztów. Po zakończeniu żałoby najpierw podnosi się flagę państwową do góry, a potem dowiesza się flagi uprzednio zdjęte.

Flaga z kirem

32. Flagi wywieszzone na drzewcach na znak żałoby przewiązuje się u góry kirem – czarną wstęgą o długości podobnej do wysokości flagi. Flag umieszczonych na masztach nie przewiązuje się kirem.
33. Poza okresem żałoby narodowej nie powinno się opuszczać flagi RP do połowy masztu. Wyjątek mogą stanowić flagi opuszczane w jednostkach wojskowych lub innych formacjach mundurowych na znak żałoby po żołnierzu lub funkcjonariuszu zmarłym podczas pełnienia służby. Inne instytucje na znak żałoby mogą wywiesić zamiast flagi państwowej flagę koloru czarnego.

Flaga w trakcie ceremonii pogrzebowej

34. W trakcie oficjalnej ceremonii pogrzebowej flagę państwową umieszcza się na trumnie tak, aby kolor biały znajdował się nad sercem zmarłego. Banderę wojenną lub flagę z godłem RP kładzie się w poprzek trumny tak, aby wizerunek Orła znajdował się na wysokości piersi zmarłego. Urnę z prochami zmarłego przewiązuje się białoczerwoną szarfą.
35. Na trumnie nakrytej flagą można umieścić jedynie oznaki godności zmarłego – czapkę mundurową czy wstęgę orderową Orderu Wojennego Virtuti Militari lub Orderu Krzyża Wojskowego. Przed złożeniem trumny do grobu flagę należy złożyć. Zwyczajowo przekazuje się ją najbliższemu zmarłego.

Flaga z godłem RP

36. Flaga państwowa z godłem Rzeczypospolitej Polskiej nie powinna być używana przez obywateli. Służy ona przedstawicielom RP za granicą. Podnoszona jest również na cywilnych lotniskach, w kapitanatach, bosmanatach oraz na statkach jako morska bandera. Może być również używana przez Wojsko Polskie w trakcie wizyt zagranicznych gości.

Pozostałe informacje oraz wskazówki

37. Należy zwrócić uwagę, aby posiadana flaga miała właściwe proporcje, wynoszące 8:5.
38. Zużyta flagę, jeżeli nie przedstawia szczególnej wartości historycznej, powinno się zniszczyć z należytą godnością – na przykład rozdzielając barwy.

Orzeł Biały

Godło Rzeczypospolitej Polskiej

39. Zarówno godło Rzeczypospolitej Polskiej, jak i wizerunek Orła Białego mogą być eksponowane przez obywateli, instytucje oraz organizacje w zajmowanych przez nich pomieszczeniach.
40. Tylko instytucje państwowe mające urzędowe prawo do posługiwania się godłem i wizerunkiem Orła Białego mogą je umieszczać na zewnątrz budynków i pomieszczeń.

Orzeł Biały w urzędzie

41. Ustawa o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz pieczęciach państwowych wymienia instytucje, które w swojej działalności zobowiązane są do posługiwania się wizerunkiem Orła Białego. Są to:
 - organy władzy państwowej,
 - organy administracji rządowej,
 - gminy, związki międzygminne oraz ich organy,
 - powiaty, związki powiatów oraz ich organy,
 - samorzady województw oraz ich organy,
 - sądy, prokuratury i komornicy sądowi,
 - samorządowe kolegia odwoławcze,
 - regionalne izby obrachunkowe,
 - jednostki organizacyjne Sił Zbrojnych RP,
 - jednostki organizacyjne Policji, Straży Granicznej, Służby Celnej,
 - Państwowej Straży Pożarnej i Obrony Cywilnej Kraju,
 - jednostki organizacyjne Służby Więziennej, szkoły publiczne, szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, państwowe szkoły wyższe, niepaństwowe szkoły wyższe, a także

inne podmioty, upoważnione przepisami do używania wizerunku Orła Białego.

42. Organy władzy państwowej i administracji rządowej używają wizerunku Orła Białego na oficjalnych dokumentach (oficjalnej stronie internetowej). Natomiast wszyscy wcześniej wymienieni mają obowiązek wywiesić tablice z Orłem Białym przy wejściu do zajmowanych budynków.

Najlepsze miejsce dla godła

43. Powyższe instytucje zobowiązane są również do umieszczania godła Rzeczypospolitej Polskiej w pomieszczeniach służbowych, w salach posiedzeń, salach wykładowych i lekcyjnych oraz pomieszczeniach, gdzie urzędnicy przyjmują obywateli.
44. Godło oraz wizerunek Orła Białego eksponowane na ścianach pomieszczeń powinno się umieszczać w miejscu najbardziej godnym i dobrze widocznym dla osób przebywających wewnątrz.
45. W celu szczególnego wyeksponowania godła lub wizerunku Orła Białego w ich pobliżu nie powinno się umieszczać elementów wystroju wnętrz, takich jak mapy, kalendarze lub obrazy. Nad wizerunkiem Orła Białego można umieścić krzyż, natomiast np. wizerunki herbu województwa czy gminy umieszcza się poniżej i na lewo od niego (patrzac od frontu – na prawo).
46. Zniszczone i nienadające się do użytku godło oraz wizerunek Orła Białego, jeżeli nie przedstawiają szczególnej wartości historycznej, należy zniszczyć z należytą godnością – zamalowując je lub rozcinając.

Mazurek Dąbrowskiego

Hymn Rzeczypospolitej Polskiej

Wykonywanie oraz odtwarzanie hymnu

47. Hymn państwowy Rzeczypospolitej Polskiej powinno się wykonywać oraz odtwarzać jedynie w okolicznościach i warunkach zapewniających mu uwagę oraz poszanowanie.
48. Hymn państwowy powinien być publicznie wykonany lub odtworzony w długości co najmniej jednej zwrotki oraz refrenu.
49. Wykonując hymn państwowy, nie można zmieniać jego linii melodycznej ani słów.
50. Podnosząc flagę państwową podczas odgrywania hymnu państwowego, czas jej wciągania powinno się dostosować do czasu trwania hymnu.

Zachowanie podczas hymnu

51. Osoby obecne w miejscu wykonywania lub odtwarzania hymnu powinny stać, zachowując powagę i spokój. Mężczyźni powinni zdjąć nakrycia głowy. Wzrok można kierować w stronę pozostałych symboli Rzeczypospolitej Polskiej, a kiedy te są niewidoczne, w stronę miejsca wykonywania hymnu.
52. W trakcie wykonywania lub odtwarzania hymnu wskazane jest wspólne jego śpiewanie.

Oddawanie honorów

53. Osoby w umundurowaniu obejmującym nakrycie głowy i niebędące w zorganizowanej grupie, poczynając od pierwszych dźwięków hymnu, powinny oddać honory, salutując.

54. Poczty sztandarowe podczas wykonywania lub odtwarzania hymnu oddają honory, pochylając sztandary. Dotyczy to również pocztu z flagą Rzeczypospolitej Polskiej.
55. Przyjęty w niektórych państwach zwyczaj trzymania w trakcie wysłuchiwania hymnu prawej dłoni nad sercem może być stosowany również wobec hymnu RP.

Hymny innych państw

56. Kiedy hymn Rzeczypospolitej Polskiej odgrywany jest wraz z hymnem innego państwa, przyjęte jest, że hymn państwa goszczonego odgrywa się jako pierwszy.

Polskie symbole państwowe
Rys historyczny

Barwy narodowe Flaga Rzeczypospolitej Polskiej

Geneza polskich barw

Polskie barwy narodowe wywodzą się z godła państwowego, czyli herbu Orzeł Biały, biel od orła, a czerwień od pola tarczy herbowej. Przez wieki używane były na chorągwiach i proporcach wojskowych, stanowiąc zewnętrzną oznakę przynależności państwowej.

Kokarda biało-czerwona

W II połowie XVIII wieku za panowania króla Stanisława Augusta pojawił się zwyczaj używania bieli i czerwieni upiętych w kolistą kokardę. Szczególną zaś rangę biało-czerwone barwy zyskały w 1792 roku podczas obchodów pierwszej rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja. Ich powszechne użycie stało się manifestacją uczuć patriotycznych.

Symbol walczącego narodu

Prawne usankcjonowanie bieli i czerwieni jako barw narodowych nastąpiło podczas powstania listopadowego. 7 lutego 1831 roku sejm powstańczy uchwalił, że „kokardę narodową stanowić będą kolory herbu Królestwa Polskiego i W.[ielkiego] X.[ięstwa] Litewskiego, to jest kolor biały z czerwonym”. Odtąd biało-czerwone kokardy noszone były zarówno na mundurach, jak i na ubraniach cywilnych dla podkreślenia narodowej tożsamości. Podczas kolejnych zrywów narodowych kokardy z bielą i czerwienią towarzyszyły żołnierzom ruszającym do walki o wyzwolenie Ojczyzny jako narodowe symbole. Biel i czerwień, uświęcone krwią tysięcy polskich patriotów, wyrażały niepodległościowe dążenia narodu polskiego.

Pierwsza biało-czerwona manifestacja

Tak było 3 maja 1916 roku, gdy podczas obchodów 125. rocznicy uchwalenia polskiej konstytucji mieszkańcy Warszawy demonstrowali biało-czerwonymi flagami swoje patriotyczne uczucia. Była to pierwsza masowa demonstracja z ich użyciem.

W niepodległej RP

W 1919 roku już po odzyskaniu niepodległości Sejm odrodzonej Rzeczypospolitej zatwierdził biel i czerwień jako barwy narodowe. Usankcjonował również polską flagę, ustalając obowiązujące do dziś proporcje jej długości do szerokości – 8:5. Ponadto ustawa sejmowa ustanawiała flagę państwową z herbem Orzeł Biały umieszczonym na górnym białym pasie, która przeznaczona była dla przedstawicielstw dyplomatycznych oraz jako bandera handlowych statków morskich.

Symbol Polski Walczącej

Biało-czerwona flaga powiewała przez cały okres II Rzeczypospolitej jako znak suwerennego i wolnego państwa. Podczas II wojny światowej żołnierze polscy walczyli pod biało-czerwonymi sztandarami na wszystkich frontach i w Podziemnym Państwie Polskim. Flagą narodowa była świadkiem i symbolem czynu zbrojnego polskiego oręża, zatknięta przez naszych żołnierzy m.in. nad klasztorem na Monte Cassino i nad gruzami Berlina.

W okresie PRL

Po zakończeniu II wojny światowej flaga biało-czerwona, pozostając symbolem narodowym i państwowym, łączona była podczas oficjalnych uroczystości państwowych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z flagą czerwoną, która symbolizowała nowy, narzucony ustrój polityczny.

Biało-czerwone barwy wokół nas

Współcześnie barwy biało-czerwone towarzyszą Polakom, podobnie jak poprzednim pokoleniom. Dekorowane są nimi ulice i domy podczas świąt narodowych i rocznic historycznych wydarzeń. Flaga państwowa jest też symbolem polskich triumfów, zatykają ją alpinści na zdobytych szczytach górskich, wywiesza się ją również na maszcie podczas zwycięstw polskich sportowców. W barwach biało-czerwonych są również stroje polskich sportowców oraz przedmioty używane przez dopingujących ich kibiców.

Zawsze z biało-czerwoną

Dziś biało-czerwone barwy i flaga RP są symbolem patriotycznych wartości, jednoczących wszystkich Polaków i łączących tradycje ze współczesnością.

Orzeł Biały

Godło Rzeczypospolitej Polskiej

Orzeł jako symbol

Orzeł majestatycznie szybujący na niebie już od zamierzchłych czasów wzbudzał szacunek i podziw obserwujących go ludzi.

W legendach wielu ludów opisywany był jako król ptaków władający przestworzami, uosabiający siłę, odwagę, mądrość i zwycięstwo. Nie dziwi więc, że już od starożytności orzeł traktowany był przez wielu panujących, jako znak symbolizujący ich władzę.

W legendzie

Podobnie postąpić miał Lech, legendarny twórca państwa Polan, który według dziejopisarza Marcina Bielskiego „na chorągwiach swych kazał kłaść orła białego za herb”.

Geneza Orła Białego

Nie sposób ostatecznie rozstrzygnąć, od kiedy nasi władcy jako swego znaku zaczęli używać orła. Z całą pewnością orzeł w Polsce występował od XII wieku na monetach i pieczęciach książąt piastowskich, tarczach i chorągwiach, przede wszystkim w herbach śląskich linii Piastów. Po raz pierwszy pojawia się na pieczęci Kazimierza opolsko-raciborskiego w 1222 roku.

Narodziny polskiego herbu

W pełni ukształtowany, ukoronowany orzeł z rozpostartymi skrzydłami pojawił się na pieczęci koronacyjnej Przemysła II z 1295 roku. Od tego też czasu stał się symbolem państwa polskiego i znakiem jednoczącym Polaków.

Kształtowanie się stylizacji

Przez ponad 700 lat swego istnienia Orzeł Biały zmieniał swoją stylizację artystyczną i kształty. W XVI wieku za panowania ostatnich królów z dynastii Jagiellonów na głowie orła, jako osobistego znaku króla, zmieniono koronę z otwartej na zamkniętą, choć w herbie państwa orzeł zachował koronę otwartą aż do Sasów. Na piersi królewskiego orła umieszczano początkowo monogram władców. Późniejsi królowie elekcyjni w tym miejscu umieszczali swoje herby rodowe.

Symbol ojczyzny

Po zawarciu w 1569 roku unii lubelskiej i powstaniu Rzeczypospolitej Obojga Narodów, Orzeł Biały połączony został z litewskim herbem – Pogonią. Odtąd zjednoczone znaki obu krajów stanowiły symbol wspólnego państwa. Po rozbiorach i utracie przez Polskę niepodległości Orzeł Biały wrócił na krótko w znakach państwowych Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego i – choć po upadku powstania listopadowego stracił byt herbu państwowego – trwał w pamięci i sercach polskich patriotów. Przywracały go rządy narodowe w powstaniach 1846, 1848 i 1863 roku, a kolejne pokolenia powstańców stających do walki z zaborcami umieszczały go na swych sztandarach jako znak Ojczyzny.

W odrodzonej Polsce

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Orzeł Biały powrócił na należne mu miejsce symbolu państwowego. Ustanowiony w 1919 roku wzór herbu nawiązywał do wizerunku orła używanego przez ostatniego władcę I Rzeczypospolitej króla Stanisława Augusta, co miało podkreślić odrodzenie się i ciągłość polskiej państwowości.

W 1927 roku zmieniono diametralnie stylizację godła, nadając mu kształt, który używany jest do dziś.

Na frontach II wojny światowej

Podczas II wojny światowej Orzeł Biały był symbolem ciągłości polskiej państwowości. Używany był przez polskie władze na uchodźstwie, na sztandarach walczących oddziałów oraz przez wszystkich polskich patriotów, którzy w ten sposób identyfikowali się ze swoją legalną władzą.

W okresie powojennym

W okresie PRL-u ze względów ideologicznych orła pozbawiono korony, a sam znak zaprzestano nazywać herbem. W 1990 roku w wyniku zmian ustrojowych przywrócono koronę na głowie orła, wracając w ten sposób do wielowiekowej tradycji herbu państwowego Rzeczypospolitej.

Mazurek Dąbrowskiego

Hymn Rzeczypospolitej Polskiej

Najmłodszy symbol narodowy

„Mazurek Dąbrowskiego” – polski hymn państwowy – jest najmłodszym z symboli narodowych RP.

Powstanie „Mazurka Dąbrowskiego”

Jego geneza sięga końca XVIII wieku, gdy we Włoszech zostały utworzone Legiony Polskie pod dowództwem generała Jana Henryka Dąbrowskiego. To właśnie w lipcu 1797 roku w Reggio nell’Emilia Józef Wybicki, ku pokrzepieniu żołnierskich serc, napisał słowa „Pieśni Legionów Polskich we Włoszech”. Szybko zdobyła ona sobie popularność w wojskowych szeregach. Pieśń żywa i optymistyczna wyrażała nadzieje i pragnienia legionistów: chęć oswobodzenia zniewolonej ojczyzny i tęsknotę za krajem. Stała się ona swego rodzaju manifestem ideowym, mówiącym, że „jeszcze Polska nie umarła, kiedy my żyjemy. Co nam obca moc wydarła, szablą odbijemy”.

„Z ziemi włoskiej do Polski”

Słowa pieśni nazwanej na cześć walecznego generała „Mazurkiem Dąbrowskiego” szybko przywędrowały z „ziemi włoskiej do Polski, łącząc się z narodem”. Pieśń wyrażająca patriotyczne wartości z wojskowej stała się jedną z tych na trwale zapisanych w kanonie pieśni narodowych. Jej słowa zmieniały się, dodawano kolejne wersy opisujące ważne wydarzenia z naszej historii, zwycięstwa polskiego oręża, a przede wszystkim niepodległościowe dążenia Narodu Polskiego.

W drodze do niepodległości

Wokół „Mazurka Dąbrowskiego” łączyli się polscy patrioci podczas manifestacji, emigranci wyrażający tęsknotę za krajem oraz żołnierze kolejnych powstań narodowych, ruszający do boju z zaborcami. Śpiewali ją żołnierze Księstwa Warszawskiego, powstańcy listopadowi i styczniowi, a wreszcie żołnierze Legionów Polskich, Błękitnej Armii generała Józefa Hallera i innych polskich formacji walczących na frontach I wojny światowej.

Hymn państwowy

Zapewne Józef Wybicki, pisząc słowa „Mazurka Dąbrowskiego”, nie spodziewał się, że pieśń zyska sobie takie uznanie i szacunek w latach niewoli, aby w odrodzonej Polsce stać się hymnem państwowym. Od 1918 roku „Mazurek Dąbrowskiego” wykonywany był jako hymn polski. W takim charakterze grano go od początku w odrodzonym Wojsku Polskim. Prawne usankcjonowanie państwowego charakteru pieśń zyskała jednak dopiero w latach 1926–1927. Wtedy też ukształtował się tekst hymnu obejmujący cztery zwrotki, który obowiązuje do dziś.

W żołnierskich szeregach

W czasie II wojny światowej „Mazurek Dąbrowskiego” znowu stał się pieśnią bojową, śpiewaną przez kolejne już pokolenie polskich żołnierzy walczących o niepodległość. Podobnie jak wcześniej podnosił ducha bojowego polskich legionistów, w czasie II wojny światowej wspierał swym przesłaniem Polaków walczących w różnych zakątkach świata, marzących o powrocie do Ojczyzny. Również w niepodległościowym ruchu oporu jego słowa były symbolem wytrwałości patriotów, którzy przeciwstawili się przemocy okupantów.

W okresie powojennym

W okresie powojennym „Mazurek Dąbrowskiego” był wykonywany podczas oficjalnych obchodów uroczystości państwowych. Był również śpiewany podczas manifestacji opozycji demokratycznej.

Przesłanie naszego hymnu

„Mazurek Dąbrowskiego” niesie dziś głęboki przekaz emocjonalny i podkreśla dziedzictwo Polski i Polaków. Jakkolwiek jego historyczne akcenty niekoniecznie przystają do dzisiejszej sytuacji, nadal, podobnie jak przed ponad dwoma wiekami, wspólny śpiew hymnu narodowego werbalizuje patriotyczne uczucia rodaków.

Wydawca:
Biuro Bezpieczeństwa Narodowego

Współpraca:
Departament Komunikacji Społecznej
Ministerstwa Obrony Narodowej

Opracowanie:
Marcin Skowron, Michał Wiater

Konsultacja:
Tadeusz Jeziorowski

Redakcja:
Monika Biernat, Michał Grzelak

ISBN: 978-83-60846-26-1

Publikacja powstała na podstawie opracowania „Duma i szacunek”
opublikowanego 2 maja 2012 r.

Przygotowanie do druku, druk:
Centrum Poligrafii Sp. z o.o.
www.jakubiccy.com.pl

ISBN 978-83-60846-26-1